

Archeologienota: De geplande verkaveling aan de Boekendries te Brakel

Annelies De Raymaeker

Tienen, 2024
Studiebureau Archeologie bv

Colofon

Archeologienota: De geplande verkaveling aan de Boekendries te Brakel
--

Projectleiding:	Annelies De Raymaeker & Vanessa Vander Ginst
Erkend archeoloog:	Annelies De Raymaeker
Auteurs:	Annelies De Raymaeker
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bv (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bv mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bv
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2024, Studiebureau Archeologie bv

Inhoudstafel

Inhoudstafel	p. 1
Hoofdstuk 1 Bureauonderzoek	p. 2
1.1 Beschrijvend gedeelte	p. 2
1.1.1 Administratieve gegevens	p. 2
1.1.2 Archeologische voorkennis	p. 4
1.1.3 Onderzoeksopdracht	p. 4
1.1.4 Beschrijving geplande werken	p. 5
1.1.5 Werkwijze	p. 8
1.2 Assessmentrapport	p. 9
1.2.1 Landschappelijke ligging van het projectgebied	p. 9
1.2.2 Historische beschrijving van het projectgebied	p. 13
1.2.3 Archeologisch kader van het projectgebied	p. 20
1.2.4 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied	p. 21
1.2.5 Synthese	p. 21
Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen	p. 23
2.1 Administratieve gegevens	p. 23
2.2 Gemotiveerd advies	p. 25
2.3 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem	p. 26
2.3.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen	p. 26
2.3.2 Onderzoeksmethode en -strategie	p. 27
2.3.3 Onderzoekstechnieken	p. 29
2.3.4 Voorziene afwijkingen van de Code Goede Praktijk	p. 30
Bibliografie	p. 31

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode:	2024 K 93
Aanleiding:	De opgemaakte archeologienota kadert in een geplande omgevingsvergunning (verkaveling) met in totaal een kadastraal oppervlakte van ca. 7.805 m2. Daarmee valt de vergunningsaanvraag binnen de aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen 3000 m² of meer bedraagt (Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 en de Code van Goede Praktijk).
Erkend archeoloog:	Annelies De Raymaeker OE/ERK/Archeoloog/2016/00148 Studiebureau Archeologie bv OE/ERK/Archeoloog/2015/00002
Locatie:	Brakel, Boekendries (fig. 1.1 en 1.2) Bounding box: punt 1: x = 107 167, y = 169 114 punt 2: x = 107 283, y = 169 248 Brakel, afd. 5, sectie B , perceel 289A en 289G (fig. 1.3)
Relevante termen:	Bureauonderzoek, buitengebied, leemstreek, Romeinse periode
Bebouwde zones:	Het terrein is momenteel niet bebouwd.

Fig. 2.1: Detail uit een luchtfoto van 2023 met aanduiding van het projectgebied.

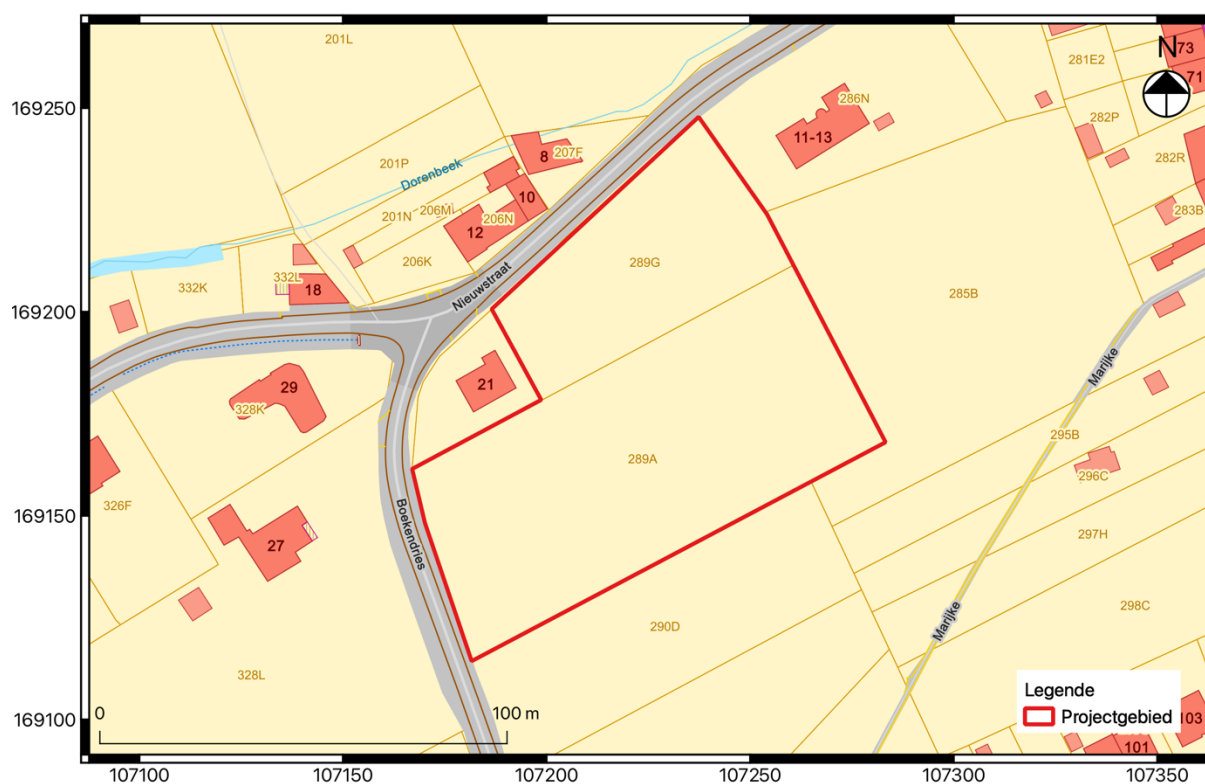

Fig. 2.2: Detail uit het kadaster met aanduiding van het projectgebied.

2.2 Gemotiveerd advies

In het kader van een geplande aanvraag voor het bekomen van een omgevingsvergunning (verkaveling) voor een terrein gelegen aan de Boekendries te Brakel werd een archeologienota opgemaakt, bestaande uit een bureauonderzoek. Het terrein is gelegen ten zuiden van de dorpskern van Michelbeke. Het is gelegen in een landelijke gemeente, met een toename in bewoning in het recente verleden. Het terrein zelf is niet bebouwd.

Binnen het project wordt voorzien in de verkaveling en ontwikkeling van zeven bouwlotten voor vrijstaande ééngezinswoningen. Omwille van het hoogteverschil op het terrein wordt een onderscheid gemaakt tussen de twee straten waarlangs de woningen worden gerealiseerd.. De woningen langs de Boekendries worden niet voorzien van een kelder en zullen vorstvrij worden gefundeerd. Standaard wordt in dergelijke gevallen rekening gehouden met een verstoringsdiepte van ca. 80 cm onder het huidige maaiveld. Voor de woningen langs de Nieuwstraat kan wel een kelder worden voorzien¹².

Aangezien de woningen worden gerealiseerd langs een bestaande weg, dienen geen infrastructuurwerken worden uitgevoerd.

Conform de huidige regelgeving wordt uitgegaan van een algehele verstoring van het bodemarchief.

Op basis van het tot nu toe uitgevoerde onderzoek – het bureauonderzoek – kan worden geconcludeerd dat bijkomend onderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is. Uit de data van het bureauonderzoek kan worden opgemaakt dat het terrein beschikt over een potentieel voor de aanwezigheid van (pre)historische grondsporensites. Het potentieel voor grondsporensites vanaf de 18de eeuw wordt als eerder laag ingeschat, een opeenvolging van historisch kaart- en fotomateriaal toont namelijk geen bebouwing ter hoogte van het projectgebied.

Hoewel het terrein relatief dicht bij een waterloop gelegen is (50m ten zuiden van de Dorenbeek) wordt het potentieel voor het aantreffen van een in situ bewaarde prehistorische artefactensite als eerder laag omschreven. Het terrein is zeer hellend (hoogteverschil van 7m) en is steeds intensief gebruikt als landbouwgrond. Daarenboven wordt er ook geen afdekkend pakket gekarteerd.

Kort samengevat kunnen er dus grondsporensites aanwezig zijn binnen de contouren van het projectgebied. Om dit potentieel verder te onderzoeken wordt bijkomend vooronderzoek geadviseerd. Omwile van economische redenen wordt het onderzoek geadviseerd in uitgesteld traject. Op basis van het bureauonderzoek kunnen geen grote zones worden afgebakend die verstoord zijn. De zone die geselecteerd is voor verder onderzoek heeft een oppervlakte van **ca. 7.805 m²** (fig. 2.3). In de noordoostelijke hoek van het terrein is een ‘opgeschoten’ bosje aanwezig. De begroeiing dient hier te worden verwijderd tot op het maaiveld.

¹² Terreinprofielen worden in bijlage meegeleverd.

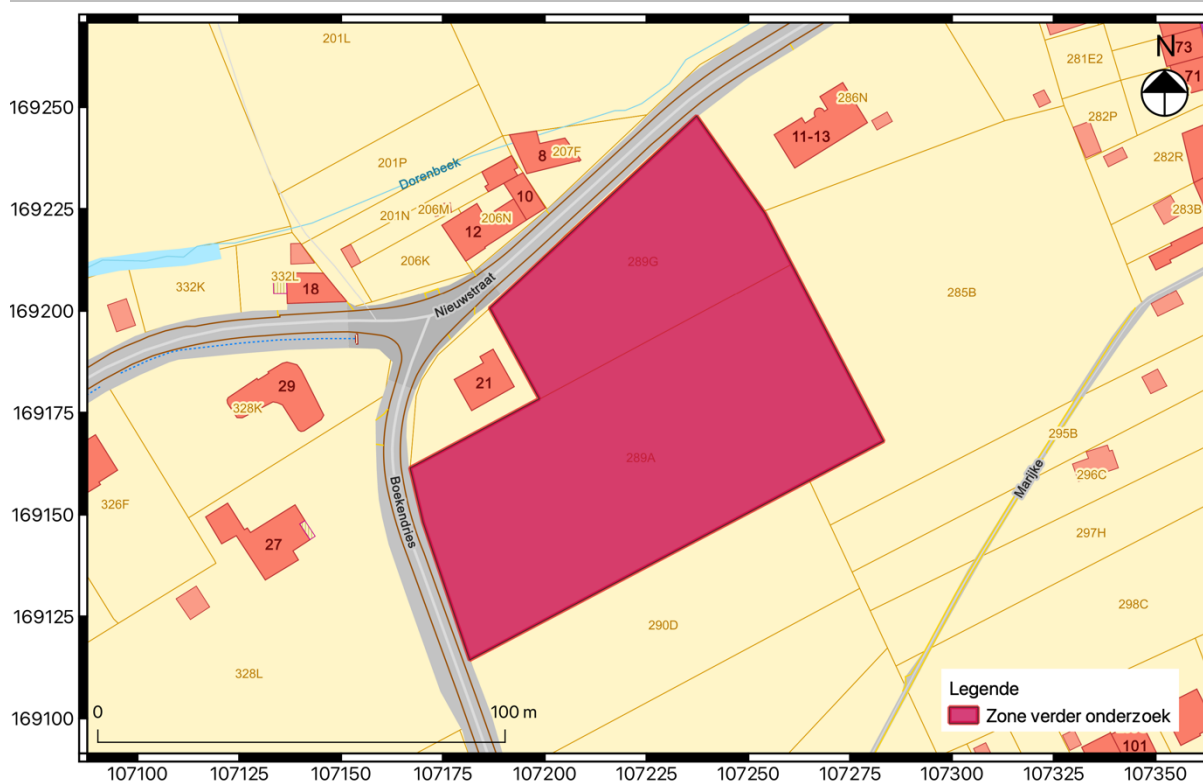

Fig. 2.3: Synthesekaart met aanduiding van de zone geselecteerd voor verder onderzoek.

2.3 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

2.3.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

De doelstelling van een vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of er archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte deze voorkomen. Op deze manier zal het mogelijk zijn om in te schatten in welke mate de geplande werken een verstorende impact zullen hebben. Verder dient het vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraak te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en of er een mogelijkheid tot kennisvermeerdering bestaat.

Specifiek voor het proefsleuvenonderzoek:

De doelstelling van dit uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem betreft het formuleren van uitspraken omtrent de aan- of afwezigheid van één of meerdere archeologische vindplaatsen en de inschatting van het potentieel op archeologische kennisvermeerdering.

De volgende onderzoeksvragen zijn hierbij van belang:

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Zijn er nog intacte, al dan niet begraven, (paleo)bodems aanwezig?
- Zijn er archeologische sporen en/of vondstconcentraties aanwezig binnen de grenzen van het vergunningsgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in ruimte en tijd?
- Kan er een link gelegd worden tussen de aangetroffen site(s) en de sites die in het verleden reeds in de omgeving werden onderzocht?

- Wat is de aard en de datering van de aanwezige archeologische waarden?
- Is verder archeologisch onderzoek nodig?

Het vooronderzoek in zijn geheel kan als volledig worden beschouwd als er voldoende informatie is gegenereerd om:

- een te bekrachtigen nota op te maken die de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende staft.
- een te bekrachtigen nota op te maken die het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering afdoende staft.
- een te bekrachtigen nota op te maken die de onmogelijkheid voor een behoud *in situ* staft en een plan van aanpak hiervoor biedt.
- een te bekrachtigen nota op te maken die de mogelijkheid voor een behoud *in situ* staft en een plan van aanpak hiervoor biedt.

2.3.2 Onderzoeksstrategie, methode en technieken

De keuzes van de methode voor verder onderzoek en het wel/niet uitvoeren van deze onderzoeken worden gebaseerd op onderstaande criteria:

1° is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (ook kosten-batenanalyse)?

2° is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein?

3° is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief om de methode toe te passen op het terrein?

4° is het NOODZAKELIJK om deze methode toe te passen op dit terrein (ook kosten-batenanalyse)?

In eerste instantie wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor vooronderzoek zonder ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Mogelijk	Nuttig en noodzakelijk	Motivering
Landschappelijk booronderzoek	Ja	Nee	Op basis van de vooropgestelde verwachting met betrekking tot artefacten- en grondsporensites kan worden gesteld dat het niet noodzakelijk is om voorafgaand het onderzoek met ingreep in de bodem een landschappelijk bodemonderzoek uit te voeren. Er zijn geen elementen die wijzen op de mogelijk grootschalige verstoring van de bodemopbouw, noch wordt er een potentieel geformuleerd met betrekking tot prehistorische artefactensites. De bodemopbouw zelf kan overigens beter gekarteerd worden op basis van profielputten tijdens een proefsleuvenonderzoek.
Landschappelijke profielputten	Ja	Nee	
Geofysisch onderzoek	Nee	Nee	Het is niet nuttig om deze methode toe te passen. Geofysisch onderzoek is niet

			aangewezen omdat dit geen gegevens met betrekking tot de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Deze methode is vooral nuttig op terreinen waar ondergrondse lineaire bodemsporen en (muurwerk)constructies met hoge graad van zekerheid worden verwacht op basis van het bureauonderzoek, wat hier niet het geval is. Daarnaast leent de huidige toestand van het terrein (bomen en begroeiing) zich er niet toe om een degelijk geofysisch onderzoek uit te voeren.
Veldkartering	Ja	Nee	Het is niet nuttig om deze onderzoeksmethode toe te passen. Het is enkel nuttig om een veldkartering uit te voeren op een terrein dat doelbewust hiervoor vlakdekkend toegankelijk is gemaakt (ploegen en laten beregenen), hetgeen voor dit specifiek terrein economisch gezien onwenselijk is.

Vervolgens wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor vooronderzoek met ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Mogelijk	Nuttig en noodzakelijk	Motivering
Verkennd archeologisch booronderzoek	Ja	Nee	Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek wordt een eerder lage verwachting met betrekking tot prehistorische artefactensites geformuleerd. Het is binnen het huidige project dan ook niet aangewezen op bijkomend booronderzoek uit te voeren.
Waarderend archeologisch booronderzoek	Ja	Nee	
Profielputten in functie van steentijd artefactensites	Ja	Nee	
Proefsleuven en/of proefputten	Ja	Ja	Voor het opsporen van (pre)historische vindplaatsen met bodemsporen is een proefsleuvenonderzoek de meest accurate onderzoekstechniek voor het verkrijgen van precieze resultaten. Deze methode is ook nuttig/noodzakelijk indien de afgebakende zones voldoende groot zijn om kenniswinst m.b.t. (pre)historische vindplaatsen met bodemsporen te genereren

			aangezien door middel van proefsleuven op een snelle en efficiënte wijze (wegens een machinale aanleg) een inschatting kan worden gemaakt van de bewaringstoestand van de eventueel aanwezige archeologische waarden voor wat betreft het volledige areaal van het projectgebied.
--	--	--	---

De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van elk *assessment* zijn beantwoord.

Op basis van bovenstaande afwegingen wordt een vervolgonderzoek voorgesteld dat bestaat uit een **proefsleuvenonderzoek**. Omwille van economische redenen wordt het onderzoek geadviseerd in uitgesteld traject.

De onderzoeksmethode beslaat een totale oppervlakte van **ca. 7.805 m²** zoals die is afgebakend op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek (fig. 2.3). De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en bijkomende onderzoeksvragen beantwoord zijn

2.3.3 Onderzoekstechnieken

Proefsleuven- en proefputtenonderzoek

De sleuven worden aangelegd volgens de Code van Goede Praktijk versie 4.0 hoofdstuk 8.6. Omwille van de praktische reden zoals het werken evenwijdig aan de perceelgrens en het behalen van een correcte dekkingsgraad, wordt geopteerd voor de aanleg van sleuven in quasi oost-westelijke richting (fig. 2.4). Omwille van praktische aspecten zoals snelheid en efficiëntie wordt geopteerd voor 2 m brede, parallelle proefsleuven met een tussenafstand die **ca 15m** bedraagt, gerekend vanuit de centrale lengte-as van de sleuven. De sleuven worden aangelegd tot op de archeologisch relevante vlakken. Indien een archeologische site wordt aangetroffen, worden extra proefsleuven en/of kijkvensters gegraven om een afbakening van de site te bekomen.

Het steentijdtraject eindigt pas na het volledige prospectie-onderzoek, waaronder het proefsleuvenonderzoek valt. Extra aandacht wordt tijdens het uitvoeren van het proefsleuvenonderzoek besteed aan het aantreffen van lithisch materiaal. Indien tijdens het onderzoek *in situ* bewaard lithisch materiaal wordt aangetroffen, worden deze in 3D opgemeten en geregistreerd. Indien nodig wordt, nog tijdens het veldwerk, het materiaal voorgelegd aan een materiaaldeskundige.

De proefsleuven en eventuele kijkvensters worden uitgegraven met een graafmachine met een tandeloze bak. Kijkvensters worden gebruikt om sporenconcentraties nader te bekijken, maar ook om schijnbaar lege zones te controleren. Indien echter anderzijds blijkt tijdens het proefsleuvenonderzoek dat de ondergrond sterk verstoord is, kan overgeschakeld worden op proefputten in de lijn van de sleuven met een tussenafstand van ca. 5 m (of volgens het voortschrijdend inzicht van de veldwerkleider) teneinde de mogelijke verstoring (en) snel en efficiënt in kaart te brengen.

De terreinen dienen vrij toegankelijk te zijn. Er mogen geen bodemingrepen plaatsvinden in het plangebied vooraleer alle noodzakelijke archeologische onderzoeken zijn afgerond.

De uitvoerders van het proefsleuvenonderzoek dienen niet te beschikken over bijkomende specifieke competenties ten opzichte van deze opgenomen in de Code van Goede Praktijk.

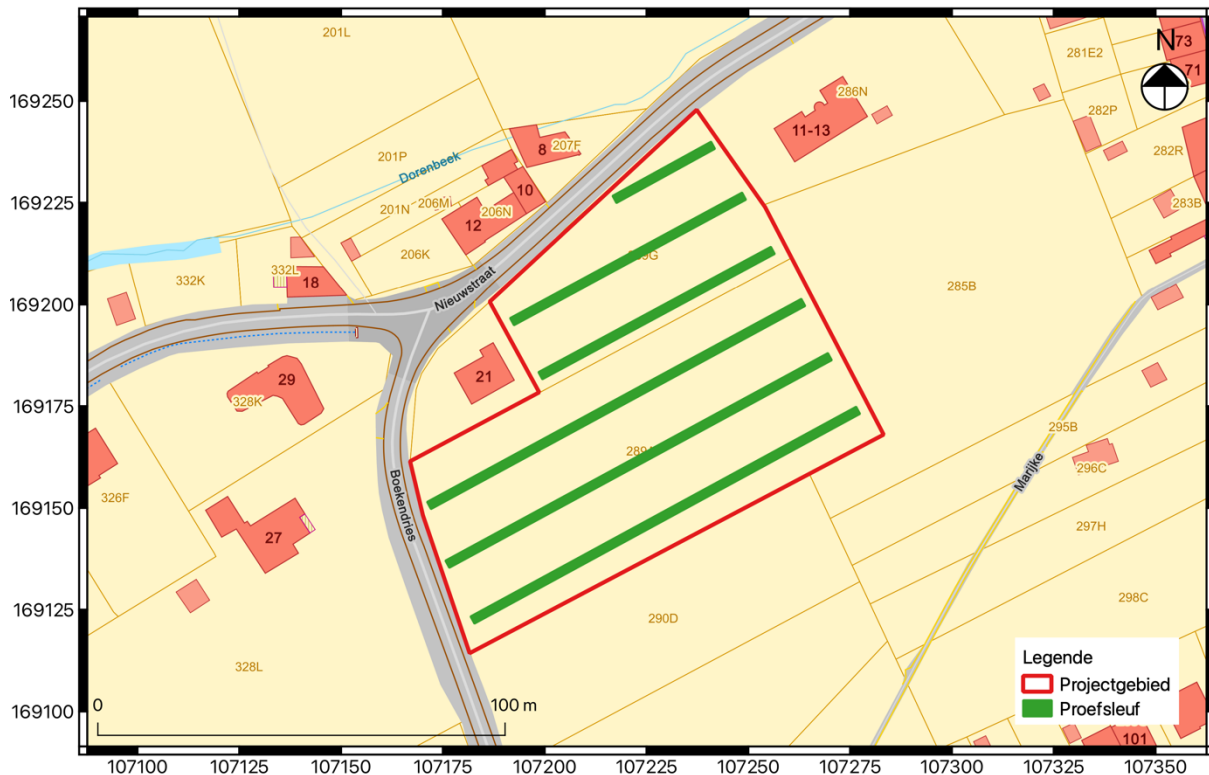

Fig. 2.4: Synthesepan met aanduiding van de voorgestelde proefsleuven.

2.3.4 Voorziene afwijkingen van de Code Goede Praktijk

Afwijkingen t.o.v. de vooropgestelde bepalingen in dit programma van maatregelen en/of de Code van Goede Praktijk worden niet onmiddellijk verwacht, maar dienen te worden gemotiveerd in het verslag van resultaten bij de nota.

Bibliografie

Literatuur

DEBRABANDERE F., DEVOS M., KEMPENEERS P., MENNEN V., RYCKEBOER H. & VAN OSTA W. 2010: *De Vlaamse gemeentenamen. Verklarend woordenboek*, Brussel.

REYNS N., BRUGGEMAN J. & CLÉDA B. 2014: *Archeologisch vooronderzoek Michelbeke (Brakel) – Hovendaal*, Bornem.

THOMAS G. 2021: *Archeologienota de Groene Lilare te Michelbeke (gemeente Brakel)*, Eke.

Website

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14347>